

Küresel Sorunların İngilizce Öğretim Programlarındaki Yeri

A. Selcen ARSLANGİLAY*

* Dr., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı

Makale Bilgileri

Anahtar

Kelimeler:

Küresel sorunlar
Öğretim
programları
İngilizce öğretim
programları

ÖZET

Bu çalışmanın amacı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığınca 18.08.2016 tarihinde yayınlanan ve 2017-2018 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulanmaya başlanacak olan, Hazırlık sınıfı bulunan Ortaöğretim Kurumları İngilizce Dersi (Hazırlık, 9,10,11 ve 12. Sınıflar) Öğretim Programlarına küresel sorunların ne kadar dâhil edildiğini ortaya koymaktır. Nitel bir araştırma özelliği gösteren bu çalışmada araştırmanın verileri doküman analizi tekniği ile elde edilmiştir. Beş farklı kademe için hazırlanmış olan programların öğeleri (tema, kazanımlar, beceriler ve örnek kullanım) literatürde belirtilen küresel sorunlar açısından bir değerlendirmeye tutularak analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucunda, tüm kademelerdeki programlarda küresel sorunlara bir şekilde değinildiği görülmüş, ancak küresel dünyada iletişimin en önemli araçlarından olan İngilizce dersinin doğası gereği, kültürel açıdan zengin olan bu dersin öğretim programlarında küresel sorunlara daha fazla değinilmesi gerekliliği önerisinde bulunulmuştur.

The Prominence of Global Issues in The English Curricula

Article Info

Keywords:

Global issues
Teaching curricula
English teaching
curricula

ABSTRACT

The aim of this study is to investigate how much the global issues are reflected in the English Curricula in secondary education institutions with English preparatory classes (Preparatory, 9, 10, 11 and 12th Classes) published by Turkish Board of Education in 18.08.2016 and planned to be implemented starting from the 2017-2018 academic year. The data of the study with qualitative research design was made by document analysis technique. The components of the curricula (theme, functions, skills and sample usage) prepared for the five stages were analyzed in terms of global issues. The results of the study indicate that global issues are somehow dealt with all the stages whereas by its very nature, the suggestion that the English language and courses should have dealt more with the global issues was made.

GİRİŞ

Küresel sorunlar, Dünya Bankası uzmanları (Bhargava, 2006) ve Birleşmiş Milletler (UN, 2017) tarafından, ulusal sınırları aşan ve ülkelerin tek başlarına çözme imkânlarının olmadığı ve ülkeler arasında işbirliği gerektiren sorunlar olarak açıklanmaktadır. Hatta her biri bir diğerine neden olan ya da etkileyen bu sorunlar o kadar büyük önem taşımaktadır ki çözümleri özellikle disiplinler arası bilgiler yoluyla sağlanmadığında dünyadaki çok fazla insanın hayatını olumsuz derecede etkileyecektir (Hite ve Seitz, 2016). Bu açıdan bakıldığında, dünyada yaşayan herkesi bir şekilde etkileyen küreselleşme süreci ve beraberinde getirdiği küresel sorunlar eğitim sürecinde de önemli bir yere sahip olmalıdır. Bir ülkede uygulanan öğretim programları öğretim sürecini ve içeriğini belirleyen en önemli öge olduğundan, amacı çağın gereklerine göre insan yetiştirmek olan eğitim sürecinde küresel sorunların öğretim programlarında yer alması ve eğitimin bu doğrultuda şekillenmesi öğrencinin yaşadığı çağa uyum sağlaması ve sorunlara karşı farkındalık kazanması açısından önem taşımaktadır.

Küresel sorunlar farklı kaynaklarda farklı açılardan ele alınarak gruplanmaktadır. Birleşmiş Milletler (UN, 2017) küresel sorunları şu başlıklar altında toplamaktadır: Afrika, yaşlanma, AIDS, atomik enerji, çocuklar (eğitim, sağlık ve korunma hakları), iklim değişikliği, dekolonizasyon, demokrasi, yiyecek (açlık ve yanlış beslenme), sağlık, insan hakları, uluslararası kanunlar ve adalet, okyanuslar ve deniz kanunları, barış ve güvenlik, dünya nüfusu, mülteciler, su (temiz suya ulaşım) ve kadınlar. Dünya Bankası uzmanları tarafından hazırlanan bir diğer kaynak (Bhargava, 2006) küresel sorunları; iklim değişikliği, terör, göçmen ve mülteci akımları, yoksulluk, temiz suya ulaşım sorunları, soyu tükenen balıklar olarak belirtmekte ve tüm bu sorunların aslında bir şekilde bir diğerine bağımlı olarak ortaya çıktığını ve ancak ulusların işbirliği içinde çalışarak üstesinden gelebileceğini açıklamaktadır. Bazı uzmanlar küresel sorunları; hava kirliliği, hastalıklar, iç savaşlar ve çatışmalar, eğitim hakkına erişim, küresel ısınma, açlık ve yanlış beslenme, terör, göç ve kadın sorunları ile temiz su ve sağlıklı besinlere ulaşabilmek olarak gruplandırmışlardır (Lomborg, 2010; Akt: Arslangilay ve Özdemir, 2017). Yine Ateş ve Uysal (2006), küresel sorunların literatürde; çevre kirliliği, "silahlanma, yoksulluk, açlık, az gelişmişlik ve sanayileşmenin insan ve çevre sağlığı üzerindeki yan etkileri... insan hakları ve demokratikleşme" olarak tanımlandığını belirtmektedirler.

Küresel sorunların önemi hakkında farkındalık dahi kazanmak hem tüm dünyayı ilgilendiren sorunlar hakkında fikir sahibi olmak, güncel gelişmelerden haberdar olmak hem de bu sorunların çözümünde birçok ülke ile birlikte işbirliği içinde çalışmayı sağlayacak bilgi ve eğitimi edinmenin önemini göstermektedir. Bütün bu kazanımların eğitim yoluyla hatta olabilecek en erken yaşlarda öğrenciye kazandırılması önem taşımaktadır. Öğretim programları bir ülkenin eğitim sistemini uygulamada elzem bir rolde olduğu ve içeriği ile istendik davranışları öğrencilere kazandırması ile küresel sorunlara karşı öğrencilerde farkındalık yaratmak amacıyla kullanılabilir çok önemli bir öğedir.

OECD tarafından 15 yaşındaki çocukların bilgi ve becerilerini test ederek dünya çapındaki eğitim sistemlerini değerlendirmek amacıyla üç yılda bir uygulanan PISA sınavları, son olarak 2015 yılında 72 ülkedeki yarım milyondan fazla öğrenciye uygulanmıştır. Bu sınavda da öğrenciler matematik, fen, okuma, işbirlikli problem çözme ve finansal okuryazarlık konularında bir değerlendirmeye tabi tutulmuşlardır (OECD, 2017). 2016 Aralık ayında sonuçları açıklanan sınavda Türkiye yine başarı elde edememiştir. Yine OECD, 2018 yılında yapacağı PISA sınavında artık öğrencilerin küresel sorunlar hakkındaki farkındalıklarını, sahip oldukları bilgi ve becerileri küresel sorunlara uygun olarak nasıl geliştirebileceklerini ölçmeyi amaçladıklarını ve bu amaçla da göç, yoksulluk, iklim değişikliği vd. küresel sorunları ve küresel yeterliklerini ölçeceklerini belirtmiştir (OECD, 2016). Dünya çapındaki eğitim sistemlerini değerlendiren PISA sınavının da bu vurguyu

yapmış olması küresel sorunların öğretim programlarına yansıtılması ve dolayısıyla da öğrencilerin bu doğrultuda yetiştirilmelerinin önemini açığa çıkarmaktadır.

Hazırlık Sınıfı Bulunan Ortaöğretim Kurumları İngilizce Dersi Öğretim Programları ile İlgili Özet Bilgi

Öğretim programının gerekçelerinden birisi günümüz küresel dünyasında kullanılan İngilizce dilinin uluslararası bir ortak dil olduğu ve diğer insanlarla kültür ve fikir paylaşımı açısından önemli olduğudur. Yine programda özellikle teknoloji kullanımı ile ergenlerde çok kültürlülük farkındalığı yaratmak ve kültürel engelleri kaldırmanın amaçlandığı belirtilmektedir. Ünitelerde öğrencilerin sosyal sorunlar ve günlük hayatlarından aşına oldukları konular ile insanlık onuru ve temel haklar ile ilgili ulusal, ahlaki ve kültürel değerlerin de dâhil edildiği açıklanmaktadır. Yine, kullanılacak öğretim materyallerinin kültürel değerlere karşı hassas ve diğerlerinin kültür ve cinsiyetlerine karşı tarafsız oldukları vurgulanmıştır (MEB, 2017).

Programların değerlendirme boyutunda ise beceri temelli değerlendirmelere vurgu yapılmaktadır. Programlar genel olarak kültürel farkındalık vurgusu yapmakta ve uluslararası iletişimin yine ancak kültürler arası bir iletişimle sağlanabileceği belirtilmektedir. Küresel dünyada İngilizceyi etkili bir şekilde konuşabilen özerk, üretken ve inovatif bireylerin yetiştirilmesini amaçlayan öğretim programları Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi ilkelerine göre hazırlanmıştır (MEB, 2017).

İngilizce öğretim programları küresel dünyada kendini ifade edebilen ve gelişmeleri takip eden öğrenciler yetiştirmeyi amaçladığından küresel sorunlar ile ilgili farkındalık kazandırma açısından oldukça önemli bir role sahiptir. Bu araştırmanın amacı hazırlık sınıfları bulunan ortaöğretim kurumları İngilizce öğretim programlarının küresel sorunları ne kadar yansıttığını incelemektir (MEB, 2017). Bu amaç dâhilinde, bu dört kademedeki programın dört ögesi- tema, kazanımlar, beceriler ve örnek kullanım- küresel sorunları ne kadar içerdikleri açısından incelenmiştir.

YÖNTEM

Araştırmanın verilerini analiz etmek için nitel araştırmalarda kullanılan veri toplama yöntemlerinden biri olan doküman analizi kullanılmıştır. Doküman analizi "araştırılması hedeflenen olgu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar" (Yıldırım ve Şimşek, 2005:187). Yine Yıldırım ve Şimşek'in belirttiği gibi öğretim programları doküman analizi ile incelenebilecek yazılı materyallerden biridir. Bu araştırmada da 2017-2018 eğitim öğretim yılı itibarıyla uygulamaya konulacak olan Hazırlık sınıfları bulunan ortaöğretim kurumları İngilizce öğretim programlarının doküman analizi yoluyla küresel sorunlar açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Analiz aşamasında Yıldırım ve Şimşek tarafından önerilen aşamalar (2005:193-201) takip edilmiştir: Dokümanlara ulaşmak yani analizin ilk aşaması, Talim ve Terbiye Kurulu internet sitesinde bulunan son yayınlanan öğretim programları başlığı altında bulunan İngilizce öğretim programlarının indirilmesi olmuştur. Doküman analizinin ikinci aşaması, orijinalliğin saptanması, Kurul tarafından sunulan öğretim programlarının orijinal olması ile tamamlanmıştır. İndirilen öğretim programlarının dikkatlice incelenmesinden sonra analizin dördüncü aşaması olan verilerin analizi için Kurul internet sitesinden indirilen dört sınıf seviyesindeki programlar kullanılmış, dolayısıyla araştırmanın tüm evrenine ulaşıldığı için örneklem seçilmemiştir. Öğretim programları incelenirken çalışmanın amacı olan "küresel sorunlar" göz önünde bulundurularak, analiz birimi olarak belirlenen küresel sorunları ifade eden kelimelerin söz konusu öğretim programlarında hangi sıklıkta kullanıldığını ortaya koymak amacıyla sayısal analizler yapılmıştır.

Verilerin Analizi: Literatürde küresel sorunlar ile ilgili yapılan gruplamalar araştırmacı ve bir uzman tarafından incelenmiş ve küresel sorunları; iklim değişikliği, çevre kirliliği, terör, uluslararası göç ve mültecilik, sağlık, küresel ısınma, insan hakları ve eğitime erişim olarak ele alınmaya karar

verilmiştir. Ele alınan İngilizce öğretim programları “tema, kazanımlar, beceriler ve örnek kullanım ve önerilen materyaller ve görevler” öğelerinden oluşmaktadır. Dolayısıyla doküman analizinde belirlenen dörtlü ölçüt tablosu (tema, kazanımlar, beceriler ve örnek kullanım) ile betimsel analizin temaları oluşturulmuştur.

Yine ele alınan öğretim programları belirlenen küresel sorunlar açısından taranmıştır. Literatür incelendikten sonra öğretim programlarında araştırılmasına karar verilen küresel sorunlar şunlardır: Yaşlanma, atomik enerji, çocuklar (eğitim, sağlık ve korunma hakları), iklim değişikliği, çevre kirliliği, demokrasi, yiyecek (açlık ve yanlış beslenme), yoksulluk, sağlık, insan hakları, uluslararası kanunlar ve adalet, barış ve güvenlik, dünya nüfusu, terör, göçmen ve mülteciler, su (temiz suya ulaşım) ve kadınlar.

Tablo 1. Doküman Analizinde Kullanılan Ölçütler

Temalar	Kazanımlar	Beceriler	Örnek kullanımlar
Ünitenin temasında küresel sorunlar ile ilgili ifadeler	Tema ile öğrenciye kazandırılması hedeflenen kazanımlarda küresel sorunlar ile ilgili ifadeler	Dil öğreniminde gerekli olan dört becerilerde (okuma-yazma-konuşma ve dinleme) küresel sorunlar ile ilgili ifadeler	Ünite temalarında hedeflenen kazanım ve becerilerin kullanımlarını gösteren örneklerde küresel sorunlar ile ilgili ifadeler

Tablo 1’de belirtilen ölçütlerden yola çıkılarak her kademedeki öğretim programları incelenmiş ve küresel sorunları yansıtan program öğeleri frekans ile sunulmuştur. İfadelerin küresel sorunlarla ilintili olduklarını belirtmek amacıyla da programda buldukları yer sayfa numaraları ile belirtilerek küresel sorunları içeren ifadeler alıntılar ile verilmiştir.

BULGULAR

Araştırmada incelenen öğretim programlarının küresel sorunları ne derecede yansıttığını incelemek amacıyla ilk ölçüt olan “tema” ögesi ile başlanmıştır. Tablo 2’de öğretim programları hakkında daha genel bir izlenim yaratmak amacıyla küresel sorunları yansıtan temaların seçilmesi amaçlanmamış, tüm temalar sunulmuştur. Takip eden tablolarda ise yalnızca küresel sorunların yansıtıldığı bölümler sunulmuştur.

Tablo 2. İngilizce öğretim programları temalarının küresel sorunları yansıtılmaları açısından değerlendirilmesi

	Hazırlık	9. Sınıf	10. Sınıf	11. Sınıf	12. Sınıf
	Yurtdışında okumak	Boş vakitler	Sporlar	Uluslararası fırsatlar	Kariyer
	Mahallem	Eğlenceli hikâyeler	Klasikler	Hayatta kalma hikâyeleri	Göç
	Filmler (sinema)	Çevre	Şaşırtıcı hikâyeler	Sosyal medya	Havaalanında
	Hayvanlar ve doğa	Geçmişten öğren-bugün için yaşa	Reklamcılık	Küresel sorunlar	Sınav korkusunu yenmek
	Ünlü kişiler	Sağlıklı ol, mutlu yaşa	Gelecekte yaşam	Eğlence	Batıl inanç mı mantık mı?
	Kültürlerarası konular	İdeal bir dünya	Kuşak çatışması	Moda ve güzellik	Gizemli olaylar
	Dünyanın harikaları	Z kuşağı	Çatışma/ anlaşmazlık	Mizaçlar	Harcamalar ve borçlar
	Acil durumlar ve sağlık sorunları	Festivaller	Toplumda suç	Hayat kurtarıcı teknolojiler	Felaketler
Temalar	Parti	Değerlendirme ler	Olağan dışı hayatlar	Arkadaşlıklar	Yenilenebilir enerji
	Televizyon	Asla vazgeçme	Eğitim	Engelli olimpiyatları	Sanat
	Okul hayatı				
	Dedektif hikâyeleri				
	Eski zamanlar				
	Seyahat				
	Sporlar				
	Yararlı tavsiyeler				
	Yiyecek ve içecekler				
	Dijital devir				
	Kahramanlar				
	Alışveriş				
Toplam (f)	3	2	2	2	3

Tablo 2 incelendiğinde Hazırlık sınıfı öğretim programında yer alan 20 temadan 2 tema başlığının küresel sorunları yansıttığı görülmektedir. Bu temalar; “hayvanlar ve doğa” ile “acil durumlar ve sağlık sorunları”dır. Yiyecek ve içecek teması başlık olarak küresel sorunlardan açlık ya da yanlış beslenme gibi konuları kapsamadığı ve ülkelerin yemek alışkanlık ve kültürlerinden bahseden bir içeriğe sahip olduğu için küresel sorunları yansıtan bir tema olarak ele alınmamıştır.

Yine Tablo 2 ile 9. Sınıf öğretim programında yer alan 10 temadan 3 temanın küresel sorunları yansıttığı görülmektedir. Bunlar; “çevre”, “sağlıklı ol, mutlu yaşa” ve “ideal bir dünya” temalarıdır. 10. Sınıf öğretim programlarında yer alan 10 temadan “çatışma” ve “eğitim” başlıklı 2 tema küresel sorunları yansıtıyor izlenimi vermiş olsa da programların diğer öğeleri incelendiğinde her iki temanın da küresel değil, bireysel şekilde ele alındığı görülmektedir. 11. Sınıf öğretim programlarında yer alan 10 temadan beşincisi “küresel sorunlar” başlıklı tema, programda yer alan

kazanım, beceri ve örnek kullanımlar öğeleri tam anlamıyla küresel sorunları yansıtmaktadır. Yine “hayatta kalma hikâyeleri” başlıklı temanın bulunduğu ünite, diğer öğelerde olmasa da örnek kullanım öğesinde göçmenlerin yaşadıkları soruna vurgu yapmaktadır. Son olarak, 12. Sınıf öğretim programında yer alan 10 temadan 3 temanın tamamen küresel sorunları yansıtan ve vurgulayan temalar oldukları görülmektedir. Bunlar: “göç”, “felaketler” ve “yenilenebilir enerji” temalarıdır. Tablo 3’te hazırlık sınıfından 12. sınıfa kadar olan beş sınıf kademesinde yer alan programların kazanım boyutunda küresel sorunların ne kadar yansıtıldığı görülmektedir:

Tablo 3. İngilizce öğretim programları kazanımlarının küresel sorunları yansıtmaya açısından değerlendirilmesi

	Hazırlık Sınıfı	9. Sınıf	10. Sınıf	11. Sınıf	12. Sınıf
Kazanımlar	-	“Doğal olaylar hakkında konuşmak” “Sağlıklı yiyecekler hakkında konuşmak” “Sağlığı tehdit eden unsurlar hakkında konuşmak” “En temel insan hakları hakkında tartışma yapmak”	-	-	-
Toplam (f)	0	4	0	0	0

Tablo 3 incelendiğinde kazanımları birebir küresel sorunları yansıtan tek sınıf kademesinin 9. Sınıf olduğu görülmektedir. Hazırlık sınıfı, 10., 11. ve 12. Sınıflar kazanımlarında küresel sorunları yansıtan ifadeler bulunmamaktadır.

Hazırlanan öğretim programları; daha önce de belirtildiği gibi “tema, kazanımlar, beceriler, örnek kullanım ve önerilen materyal ve görevler”den oluşmaktadır. Tablo 4 ile öğretim programlarının beceriler öğesinde küresel sorunların ne kadar ele alındığı görülmektedir:

Tablo 4. İngilizce öğretim programları “beceriler” öğesinin küresel sorunları yansıtmaya açısından değerlendirilmesi

	Hazırlık Sınıfı	9. Sınıf	10. Sınıf	11. Sınıf	12. Sınıf
Beceriler	Hayvanlar ve Doğa teması “okuma becerisi”	Çevre teması; “konuşma ve yazma becerileri”	-	Uluslararası fırsatlar teması; “konuşma becerileri”	Göç teması; “tüm beceriler”
	Acil durumlar ve sağlık sorunları teması; “dinleme ve konuşma becerileri”	Sağlıklı ol, mutlu yaşa teması; “konuşma ve yazma becerileri”	-	Küresel sorunlar teması; “dinleme, konuşma ve okuma becerileri”	Felaketler teması; “dinleme, konuşma ve yazma becerileri”
	Dijital Devir teması; “konuşma becerileri”	İdeal bir dünya teması; “dinleme becerileri”	-	-	Yenilenebilir enerji temasında; “dinleme, konuşma ve okuma becerileri”
Toplam (f)	3	3	0	2	3

Tablo 4’te belirtilen beceriler incelendiğinde; hazırlık sınıf kademesinde 3 defa küresel sorunları yansıtan beceriler kullanıldığı görülmektedir:

“Hayvanlar ve Doğa” temasında yalnızca “okuma” becerisi başlığı altında soyu tükenmekte olan hayvanlara dair bir ifade bulunmaktadır:

“... Öğrenciler soyu tükenmekte olan evcil/vahşi hayvanlarla ilgili bir metne göz atabilirler...” (s. 34).

Küresel sorunları yansıtan ifadelerin bulunduğu “Acil Durumlar ve Sağlık” temasının dinleme becerisinde;

“Öğrenciler (duydıkları bilgiye göre) hastalıklarla ilgili kelimeleri eşleştirebilir...”;

“... Öğrenciler sağlık hizmetleri ile ilgili düzenlemeleri tespit edebilirler” denmektedir (s. 38).

Yine aynı temanın konuşma becerilerinde;

“Öğrenciler acil ihtiyaç durumunda acil hizmetlerden yardım isteyebilirler”

“Öğrenciler sağlık sorunlarına yönelik öneriler sunabilirler...” (s. 38)

Denilerek küresel sorunlardan sağlığa atıfta bulunulmuştur.

Hazırlık sınıfı kademesinde küresel sorunlara atıf yapılan son tema “Dijital Devir” in konuşma becerilerinde;

“... Öğrenciler dünya çapında yaşanan olaylar hakkında konuşabilecekler...” (s. 48)

ifadesi ile öğrencilerin dünyada var olan gelişmeler ve olaylardan ve dolayısıyla da sorunlardan haberdar olmaları amaçlanmıştır.

9. sınıf kademesindeki tema ve beceriler incelendiğinde; “Çevre” başlıklı temanın konuşma ve yazma becerilerinde küresel sorunları yansıtan ifadeler bulunmaktadır. Konuşma becerilerindeki ifadeler şu şekildedir:

“Öğrenciler insan eliyle yapılan ve doğal afetler hakkında konuşabileceklerdir”;

“...Öğrenciler kendi şehir, bölgelerinde gözlemledikleri çevresel sorunlar hakkında konuşabileceklerdir”;

“Öğrenciler daha iyi bir çevre için ne gibi planları olduğu hakkında konuşabileceklerdir”;

“Öğrenciler çevre dostu ürünler hakkında konuşabileceklerdir” (s. 54).

Aynı temanın var olan iki yazma becerilerinden her ikisi de küresel sorunları şu şekilde yansıtmaktadır:

“Öğrenciler çevreyi koruma hakkındaki planlarını şu basamakları izleyerek (örn; konu cümlesi, yardımcı fikirler, kapanış cümlesi) yazabileceklerdir”;

“Öğrenciler çevre sorunları hakkında bir poster hazırlayabileceklerdir.” (s. 54)

“Sağlıklı Ol, Mutlu Yaşa!” temasının konuşma ve okuma becerilerinde küresel sorunları yansıtan ifadeler bulunmaktadır. Konuşma becerisinde yer alan altı beceriden dördünde küresel sorunlarla ilgili ifadeler şu şekilde yer almaktadır:

“Öğrenciler sağlık sorunları hakkında geçmiş zaman ile ilgili kesinlik ve olasılık ifadelerini kullanarak konuşabileceklerdir.”;

“Öğrenciler sağlık hizmetleri hakkında geçmiş zaman ile ilgili eleştiri ifadeleri kullanarak konuşabileceklerdir.”;

“... Öğrenciler, hastalıklar ve tıbbi sorunlar hakkında konuşabileceklerdir.”;

“Öğrenciler, insan sağlığını tehdit eden şeyler hakkında tartışma yapabileceklerdir.” (s. 56).

Aynı temada yer alan iki okuma becerisinden birinde küresel sorunlardan biri olan sağlıklı yaşam konusuna atıfta bulunulmuştur:

“Öğrenciler sağlıklı yaşam hakkında bir kompozisyon yazabileceklerdir...” (s. 56).

9. sınıf kademesinde küresel sorunlara atıf yapılan “İdeal Bir Dünya” temasının dinleme becerilerindeki ifadeler, küresel sorunları içermesi açısından önem taşımaktadır. Dinleme becerisinde yer alan üç beceriden birinde;

“... Öğrenciler, konuyla ilgili olan temel insan hakları hakkında bilgileri bulabileceklerdir.” (s. 57) denmektedir.

10. sınıf kademesinde belirtilen becerilerde küresel sorunları yansıtan ifadelerle rastlanılmamıştır.

11. sınıf kademesinde, “Uluslararası Fırsatlar” temasında yer alan dört konuşma becerilerinin bir tanesinde;

“...Öğrenciler uluslararası gönüllülük programları hakkında; örneğin, deniz aşırı ülkelerdeki gönüllülük programları hakkında bilgi sunabileceklerdir...” (s. 74)

İfadesi ile özellikle küresel sorunların yaşandığı deniz aşırı ülkelere yapılan gönüllü yardımlar vurgulanmaktadır.

Bir diğerk tema olan ve aslında araştırmanın konusunu da birebir yansıtan “Küresel Sorunlar” temasının dinleme, konuşma ve okuma becerilerinde küresel sorunlar açık bir şekilde yansıtılmıştır. İki becerinin bulunduğu dinleme becerilerinin birinde;

“Öğrenciler, gelecekte yaşanabilecek olası sorunlar hakkında tartışmalar yapan bilim adamlarını izleyebilmek için bir sonuca varabileceklerdir...” (s. 77) ifadesi kullanılmıştır.

Aynı temanın dört konuşma becerisinin tamamında küresel sorunlar ifadelere yansıtılmıştır:

“Öğrenciler, küresel sorunlarla ilgili günün şartları hakkında konuşabileceklerdir.”

“Öğrenciler, küresel ısınmanın gelecekte iklime ne gibi etkiler yaratacağı hakkında konuşabileceklerdir.”

“Öğrenciler, küresel sorunlara dönük çözümler ileri sürebileceklerdir.”

“Öğrenciler, gelecekte de olmaya devam edecek küresel sorunlar hakkında konuşabileceklerdir.” (s. 77).

“Küresel sorunlar” adıyla bu sorunları yansıtan temanın beş okuma becerisinden ikisi direk olarak küresel sorunlara vurgu yapmaktadır:

“...Öğrenciler, konuyla (örn; yiyecek kıtlığı, yenilenebilir enerjiler, açlıktan ölümler) ilgili kelime eş dizimlerini tanımlayabileceklerdir.”

“Öğrenciler, metinde bulunan kelimelerin (kirletmek, kirlilik, kirletici; küresel, küreselleşme küreselleşen) biçimlerini değiştirerek anlamlı cümleler kurabileceklerdir...” (s. 77).

12. sınıf kademesinde yer alan üç ünite de küresel sorunlara vurgu yapıldığı görülmektedir. Bunlardan ilki olan ve önemli bir küresel sorunu yansıtan “Göç” başlıklı temanın dinleme, konuşma ve okuma becerilerinde küresel sorunlara önemli atıfta bulunulduğu görülmektedir.

İki dinleme becerisinden biri;

“... Öğrenciler, göçmenlerin karşılaştığı zorlukları bulmak için dinleme yapabileceklerdir.” (s. 86) olarak ifade edilmiştir.

Dört konuşma becerisinden ikisi yine küresel sorunlardan göçe önemli vurgu yapmaktadır:

“... Öğrenciler, sorunu analiz etmek için ifadeler kullanarak göçe neden olan faktörleri tartışabileceklerdir.”

“Öğrenciler, gelecekte göçlerin önüne geçecek çözümler hakkında konuşabileceklerdir...” (s. 86).

12. sınıf kademesinde yer alan ve önemli küresel sorunlara atıfta bulunan “Felaketler” başlıklı temada okuma, konuşma ve yazma becerilerinde küresel sorunlara vurgu yapılmaktadır.

İki okuma becerisinden birinde;

“Öğrenciler, televizyon ya da radyodan felaketler hakkında haberleri, felaketin ne olduğunu anlayabilmek için dinleyebileceklerdir...” (s. 92) ifadesi ile küresel sorunlardan biri olan felaketlere vurgu yapılmıştır.

Beş konuşma becerisinin bulunduğu aynı temada üç beceri küresel sorunlar ile direk ilişkilendirilmiştir:

“...Öğrenciler, Türkiye’yi vuran doğal afetler hakkında konuşabileceklerdir.”

“Öğrenciler, insan eliyle oluşturulan felaketlerin nasıl engellenebileceği hakkında konuşabileceklerdir.”

“Öğrenciler, doğa ve çevreye saygı duymak hakkında konuşabileceklerdir...” (s. 92).

“Felaketler” başlıklı aynı temada yer alan iki yazma becerisinin biri küresel sorunları yansıtmaktadır:

“Öğrenciler, öyküleyici kompozisyon basamaklarını izleyerek doğal felaketlerin insanlar üzerindeki etkilerini kompozisyon olarak yazabileceklerdir.” (s. 92).

Tablo 5 ile öğretim programlarındaki bir diğerk boyut olan “örnek kullanım”lar, küresel sorunları yansıtılmaları açısından incelenerek aşağıda belirtilmiştir:

Tablo 5. İngilizce öğretim programları “örnek kullanım” ögesinin küresel sorunları yansıtma açısından değerlendirilmesi

	Hazırlık	9. Sınıf	10. Sınıf	11. Sınıf	12. Sınıf
Örnek Kullanımlar	-	Eğlenceli hikâyeler teması Çevre teması	-	Hayatta kalma hikâyeleri teması Küresel sorunlar teması Hayat kurtarıcı teknolojiler teması	Göç teması Felaketler teması Yenilenebilir enerji teması
Toplam (f)	0	2	0	3	3

Öğretim programlarında kullanılan bu öge, dersi işleyecek öğretmenlere önemli derecede rehberlik sağlayacak ve fikir verecek kullanımları sunmaktadır. Bu açıdan tema, kazanım ya da becerilerde yansıtılmasa dahi, öğretmene fikir vermek ve dersinde öğrencilerine yansıtması açısından “örnek kullanımlar” önemli bir işlev üstlenebilir.

Örneğin 9. sınıf kademesindeki “Komik Hikâyeler” temalı ünite ünitinin gerektirdiği dil becerisini sağlayacak örnek kullanım cümlesinde küresel ısınmaya atıf yapan bir cümle kurulmuştur:

“... Küresel ısınmanın etkileri kendisini göstermeden önce, eskiden, çok fazla ağaç vardı...” (s. 53).

Yine 9. Sınıf kademesinde yer alan ve tema, kazanım, beceriler öğelerinde küresel sorunlara atıf yapılan ünite örnek kullanımlarda da küresel sorunlar önemli derecede yansıtılmıştır:

“- Sence küresel ısınma dünyayı nasıl etkileyecek?

- Gelecekte pek çok hayvan yok olacak, bu yüzden tehlikede olan hayvanları koruyun. Ayrıca, küresel ısınma nedeniyle deniz seviyeleri de bu yüzyılın sonunda azalacak. Eğer, küresel ısınma devam ederse dünyanın iklimi değişecek.”;

“Gerekli önlemleri almadığımız sürece su savaşları ortaya çıkabilir. Eğer bu konuya önem vermezsek gezegenimiz ancak birkaç yıl daha devam edecektir.”;

“... Bilim adamları Mars gezegeninde saf su üzerinde çalışacaklar... Er ya da geç, kirlenmiş nehir ve gölleri temizleyeceğiz...” (s. 54)

Tablo 5’ten de görüleceği üzere hazırlık sınıfı kademesi ve 10. Sınıf kademesi “örnek kullanım” ögesinde küresel sorunları yansıtan bir içeriğe rastlanmamıştır.

11. sınıf kademesinde küresel sorunları yansıtan ifadeler aşağıda belirtilmiştir:

“Hayatta Kalma Hikâyeleri” temalı 2. Ünitinin örnek kullanımlarından birinde küresel sorunlar açısından önem arz eden “göç ve göçmenlik” konusuna atıf yapılmıştır:

“... Bir göçmen olarak çok zor bir hayat yaşamaya alışkındım. Ailemdeki herkes kurtulabilmek için çok çalışmak zorundaydı...” (s. 54)

11. sınıf kademesinde “Küresel Sorunlar” temalı ünitinin tema adı başta olmak üzere, kazanımlar ve beceriler öğelerinden sonra “Örnek Kullanımlar” ögesi de küresel sorunlara atıf yaparak öğretmenlere derslerinde kullanabilecekleri önemli rehberliği sağlamaktadır:

“ - Artan nüfus yakın gelecekte yiyecek kıtlığına neden olmuş olacak.

- Doğal kaynaklar da azalmış olacak.”

“Hava kirliliği ne gibi etkilere neden olacaktır?

Hava kirliliği yüzünden astım olacağız.”

“...-İnsanlar gelecekte temiz su bulabilmek için kıtalar aşılıyor olacaklar.

-Tamamen inanılmaz!”.

“Eğer arabaları yasaklarsak sera gazları azalacaktır.

Eğer ormanlara zarar vermeye bir son vermezsek elli yıl içinde hiç orman kalmayacak..." (s. 77).

Aynı kademedeki "Hayat Kurtarıcı Teknolojiler" ünitesinde; tema, kazanımlar ve beceriler öğelerinde küresel sorunları yansıtan ifadeler ya da konular olmasa da örnek kullanımlar ögesinde küresel sorunları ele alarak ders işlemenin mümkün olduğu gösterilmiştir:

"... Araştırmacılar kansere bir umut olabilecek yeni bir ilaç üzerinde çalışmaktalar."

"Asya tsunamisinden sonra hükümet nanoteknoloji uygulamaları geliştirdi" (s. 81).

12. sınıf kademesinde yer alan ünitelerdeki "örnek kullanımlar"dan küresel sorunları yansıtanların üç üniteye toplandıkları görülmektedir. En önemli küresel sorunlardan biri olan "Göç"ün tema olarak belirlendiği üniteye yansıtılan küresel sorunlar şu şekilde ifade edilmiştir:

"Küreselleşme çağında ekonomik göç ve iş gücü göçü büyük bir artış göstermekte. Neden?

-Bunun nedeni olarak iş bulma fırsatlarının az olması ve gelişmiş ülkelerde düşük ücretli işçilere olan talebin artmasını söyleyebiliriz...";

"-Niçin buraya göç ettiniz?

-Kendim ve ailem için daha iyi fırsatlara sahip olmak istedim.

-Buraya geldiğinizden beri ne gibi sorunlar yaşadınız?

-Öncelikle dilinizi konuşamadım, kültürel farklılıklar dolayısıyla da sorunlar yaşadım";

"...-İnsanlar ülkenizdeki göçmenler hakkında neler düşünüyorlar?

-Bazı insanlar göçmenlerin ülkemizdeki iş olanaklarını aldıklarını düşünüyor. Toplumda katkıda bulunmuyorlar.

-Ben öyle düşünmüyorum. Bunlar sadece söylence ve klişedir." (s. 86).

"Felaketler" temalı bir diğer üniteye de örnek kullanımlar kendisi zaten küresel bir sorun olan doğal felaketleri ele almış ve küresel sorunlara önemli derecede atıfta bulunmuştur:

"İnsanlar eğer yeteri derecede bilgi sahibi olmazlarsa doğal afetleri durduramazlar. İnsanların bu konu hakkında eğitim almaları gerekir.";

"Çığ sonucu on kişi hayatını kaybetti, bir kişi yaralı şekilde kurtuldu, bir kişi ise kaldırıldığı hastanede hayatını kaybetti.";

"Dünya volkanik patlamalar, kar fırtınaları ve seller gibi doğal afetlerden dolayı muzdarip durumda.";

"Tsunami tarafından yıkılan köy yeniden inşa edilmeye çalışılıyor.

Ağaçların kesilmiş olması erozyon ve ormansızlaşmaya neden oldu...";

"-Son doğal felaketi duydun mu?

-Felaket mi?

-Evet, Alex kasırgası adada toprak kaybına neden olmuş."

"Bu bana en kötü depremlerden birini hatırlattı..."

... O yıkılmış evleri çok net bir şekilde hatırlayabiliyorum.";

"Doğaya saygı duymak ve onu korumak insanın kendisinden başlar..." (s. 92)

Yine küresel sorunlara atıf yapan bir konu olan "Yenilenebilir Enerji" temalı üniteye de kazanımlar ve beceriler öğelerinde olduğu gibi, "örnek kullanımlar" ögesinde de küresel sorunlar işlenmiştir:

"-Yenilenebilir enerji dünyada gerekli olan bir güçtür; peki yenilenebilir enerji tüketimi nedir?

-Yenilenebilir enerjiyi tüketmek; güneş ışığı, rüzgâr ve yağmur gibi doğal kaynaklardan elde edilen enerjiyi tüketme etkinliğidir."

"... Avustralya güneş enerjisi ülkenin faturalarını düşürdü. Hükümet, genellikle rüzgârlı olan hava koşullarından faydalanan ve rüzgâr santrallerini kıyılarına doğru düzenliyor." (s.93)

Şimdiye kadar yapılmış olan saptamaların bir özeti Tablo 6'da tüm kademeler ve tüm belirlenen küresel sorunları içeren öğeler olarak verilmiştir:

Tablo 6. İngilizce öğretim programlarının küresel sorunları yansıtma açısından değerlendirilmesi

		Hazırlık	9. Sınıf	10. Sınıf	11. Sınıf	12. Sınıf
Temalar	f	3	2	2	2	3
Kazanımlar	f	0	4	0	0	0
Beceriler	f	3	3	0	2	3
Örnek Kullanımlar	f	0	2	0	3	3
Toplam	f	6	11	2	7	9

Tablodan görüldüğü üzere küresel sorunları en çok yansıtan eğitim kademesi 9. Sınıf olurken, 12. Sınıf kademesi onu izlemekte ve 11. Sınıf kademesi ile devam etmektedir. Öğrenci yaşının en küçük olduğu hazırlık sınıfı kademesini 10. Sınıf kademesi küresel sorunları en az yansıtan kademe olarak takip etmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Küreselleşmenin dünyadaki her ülkeyi etkisi altına almış olması ile yine küreselleşmenin beraberindeki getirdiği küresel sorunların öncelikle farkında olmak bile önem taşımaktadır. Bu farkındalığı kazandırmada en önemli rollerden biri de eğitime ve eğitim sistemlerine ve dolayısıyla verilecek eğitimi şekillendirecek öğretim programlarına düşmektedir.

İngilizce dersleri, doğası gereği, küresel bir dil olan İngilizcenin öğretimini sağlarken, küresel sorunlar dâhil edilerek hazırlanacak öğretim programları, öğrencilere hem küresel olan bu dili kazandırmada hem de dünyayı etkileyen ve ancak tüm ülkelerin farkındalık kazandıktan sonra işbirliği içinde çalışmasını sağlayabilecek sorunlar hakkında fikir sahibi olmalarına yardımcı olacaktır. Yıllardır dünya çapında yapılan PISA sınavlarında dahi 2018 yılından itibaren öğrencilerin küresel sorunlar hakkındaki farkındalıkları ölçüleceği OECD tarafından belirtilmiştir.

Küresel sorunların öğretim programlarında yansıtılmasının gerekliliği üzerine yapılan bu çalışmada hazırlık sınıfları bulunan ortaöğretim kurumlarında 2017-2018 yılından itibaren okutulmaya başlanacak olan İngilizce Öğretim programları incelenmiş; bu programlarda yer alan tema, kazanım, beceriler ve örnek kullanım öğeleri küresel sorunları ne derecede yansıttıkları açısından değerlendirilmiştir.

Araştırmada elde edilen sonuçlar; hazırlık kademesinden başlayan beş kademede küresel sorunların programın belirtilen öğelerinden birinde ya da birkaçında yansıtıldığını göstermektedir. Bu durum küreselleşen dünyada öğrenciler için olumlu bir durumdur. Ancak direkt olarak küresel sorunları işleyen ünitelerin daha çok 11. ve 12. sınıf kademelerinde yoğunlaşmış olması ile araştırmada özellikle belirtilen PISA sınavı ile dünya çapındaki 15 yaş seviyesindeki öğrencilerde ölçülecek özelliklerin 17-18 yaş seviyesindeki öğrencilere sunulması ile bu konuda bir gecikme yaşanabileceği düşünülmektedir. Bu açıdan küresel sorunları ele alan ünitelerin hazırlık sınıfı kademesinde özellikle yoğun bir şekilde alınarak ve diğer kademelerde ihmal edilmeyerek öğrencilerin bu sınava daha yetkin bir şekilde girmeleri sağlanabilir. Küresel sorunlar hakkında farkındalık kazandırmak elbette ki sadece İngilizce öğretim programlarına düşen bir görev değildir ancak İngilizce küresel dünyanın dili olduğu için bu konuda misyonu bulunduğu düşünülmektedir.

Öğretim programlarının uygulayıcıları olan öğretmenlere de önemli bir rol düşmekte ve kendilerini yönlendiren bu öğretim programlarını işlerken küresel sorunlara mutlaka yer vermeleri ve ünitenin teması ve kazanımları küresel sorunlarla ilgili olmasa dahi bu araştırmada incelenen öğretim programlarında olduğu gibi "örnek kullanım" lar ile küresel farkındalık oluşturmaları önem taşımaktadır.

Sonuç olarak; küreselleşen dünyamızda yaşanan küresel sorunlardan habersiz kalmak gibi bir şansımız olmadığından, öğrencilerimize eğitim yoluyla, yani öğretim programları kılavuzluğunda bu sorunlar hakkında farkındalık kazandırmak önemlidir. Bu açıdan küresel

sorunların olabildiğince alt kademelerden başlatılması önem arz etmektedir. Dolayısıyla bu çalışmaya benzer bir şekilde daha alt kademelerde uygulanan öğretim programlarının da incelenmesi önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Arslangilay, A. S., & Özdemir, M. Ç. (2017, Nisan). Küresel sorunlar yeni öğretim programları taslaklarına ne kadar yansdı? 26. Uluslararası Eğitim Bilimleri Kongresi, Antalya. 01.06.2017 tarihinde http://ices-uebk.org/dosyalar/files/ices2017ozetkitabi_v1.pdf adresinden erişilmiştir.
- Ateş, D., & Uysal, A. (2006). Merkez-dışı ülkelerdeki ulusötesi sivil toplum kuruluşları (STK): Dış politika, finansman ve meşruiyet. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16, 63-85.
- Bhargava, V. (2006). Introduction to global issues. In V. Bhargava (Ed.), *Global issues for global citizens. An introduction to key development challenges* (pp. 1-28). Washington: The International Bank for Reconstruction and Development, The World Bank.
- Hite, Kristen A., & Seitz, J. L. (2016). *Global issues: An introduction. (5th edition)*. John Wiley & Sons, Incorporated.
- MEB. (2017). *Hazırlık sınıfı bulunan ortaöğretim kurumları İngilizce dersi (Hazırlık, 9, 10, 11 ve 12. sınıflar) öğretim programı*. <https://ttkb.meb.gov.tr/www/ogretim-programlari/icerik/72> adresinden 08.05.2017 tarihinde erişilmiştir.
- OECD. (2017). *What is PISA?* 02.06.2017 tarihinde <http://www.oecd.org/pisa/aboutpisa/> adresinden erişilmiştir.
- OECD. (2016). *Global competency for an inclusive World*. 12.02.2017 tarihinde <https://www.oecd.org/education/Global-competency-for-an-inclusive-world.pdf> adresinden erişilmiştir.
- UN (United Nations). (2017). *Global issues overview*. 12.02.2017 tarihinde <http://www.un.org/en/sections/issues-depth/global-issues-overview/index.html> adresinden erişilmiştir.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. (5. Baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- WTO (World Trade Organization). (2010). *WTO Public forum: Global problems, global solutions: Towards better global governance*. 25.01.2017 tarihinde https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/public_forum09_e.pdf adresinden erişilmiştir.